

Liitristlõike tugevuskontroll ja dimensiooni-mine

Väändemoment T_{Ed} jagatakse osaristlõigete vahel võrdeliselt osade väändekandevõimega $T_{Rd,max,i}$.

i -ndale osaristlõikele tuleb väändemoment

$$T_{Ed,i} = T_{Ed} \frac{T_{Rd,max,i}}{T_{Rd,max}} \quad (10.245)$$

kus i -nda osaristlõike väändekandevõime

$$T_{Rd,max,i} = \frac{2\alpha_{cw} \nu_{cd} t_{ef,i} A_{ki}}{\cot \theta + \tan \theta} \quad (10.246)$$

ja kogu ristlõike üldine väändekandevõime

$$T_{Rd,max} = \sum T_{Rd,max,i}$$

Valemis (10.246) on A_{ki} , u_{ki} ja $t_{ef,i}$ i -nda ekvivalentosaristlõike parameetrid A_k , u_k ja t_{ef} .

Kõigi osaristlõigete puhul peavad olema rahuldatud tugevustingimused (10.234)...(10.236).

Liitristlõike väändearmatuuri dimensioonitakse osaristlõigete kaupa, lähtudes valemiga (10.245) määratud väändemomendist $T_{Ed,i}$.

10.14.2. Sisejõudude koosmõju

Vääne koos paindega

Eraldi võib määrata paindemomendi (ja pikijõu) ning väändemomendi vastuvõtmiseks vajaliku pikiarmatuuri. Painde tõmbetsoonis lisatakse vajalik väändearmatuur paindemomendi ja pikijõu vastuvõtmiseks tarvilikule pikiarmatuurile. Kui painde survetsoonis on väände põhjustatud tõmme väiksem kui paindemomendi ja pikijõu põhjustatud surve, siis ei ole seal täiendavat väändearmatuuri vaja.

Vääne koos põikjõuga

Arvutusliku väändemomendi T_{Ed} ja põikjõu V_{Ed} koosmõjumisel võib kandevõime lugeda tagatuks, kui on rahuldatud tingimus

$$T_{Ed}/T_{Rd,max} + V_{Ed}/V_{Rd,max} \leq 1,0 \quad (10.247)$$

kus $T_{Rd,max}$ on valemiga (10.237) määratud arvutuslik väändekandevõime

$V_{Rd,max}$ valemiga (10.219) määratud arvutuslik põikjõukandevõime

θ võetakse sama nii väände- kui ka põikjõu arvutuses. V_{Ed} puhul ei võeta arvesse kandevõime suurenemist toelähedases piirkonnas.

Vajalik rangide intensiivsus ristlõike kogulaiuse kohta

$$a_{sw} = 2a_{sw,T} + a_{sw,V}$$

kus $a_{sw,T}$ arvutatakse valemiga (10.243) ja $a_{sw,V}$ valemiga (10.225)

Ligikaudu ristkülikulise täisristlõike korral ei ole arvutuslik põikjõu- ja väändearmatuur vajalik, kui on täidetud järgmine tingimus:

$$T_{Ed}/T_{Rd,c} + V_{Ed}/V_{Rd,c} \leq 1,0 \quad (10.248)$$

kus väändepugnemismoment

$$T_{Rd,c} = 2A_k t_{ef} f_{ctd} \quad (10.249)$$

$V_{Rd,c}$ arvutatakse valemitega (10.213) ja (10.214).

10.15. LÄBISURUMINE

10.15.1. Arvutuskeem

Läbisurumise arvutuskeem on esitatud joonistel 10.73, kus:

koormatud ala A_{load} – pind, kuhu on rakendatud plaadi või vundamendi läbisurumist põhjustav koormatud jõud

baaskontrollperimeeter u_1 – koormatud ala ümbritsev ja sellest kaugusel $2d$ asuv perimeeter (joonis 10.73)

baaskontrollala A_{cont} – baaskontrollperimeetriga ümbritsetud ala

baaskontroll-lõige – baaskontrollperimeetrit jälgiv lõige, selle kõrgus on võrdne kasuskõrgusega d

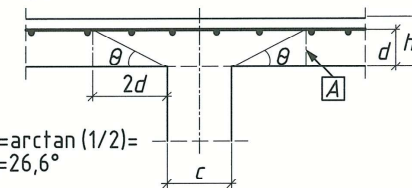
Plaadi kasuskõrguseks võib võtta $d = (d_y + d_z)/2$, kus d_y ja d_z on kasuskõrguse kahe ristuv suunas paikneva armatuuri suhtes. Muutuva paksusega plaadil või vundamendil (joonis 10.77) võib kasuskõrguse võtta koormatud ala perimeetrit.

Läbisurumisel tuleks kontrollida põikjõukindlust posti servas ja baaskontrollperimeetrit u_1 . Põikarmatuuri vajaduse korral tuleks määrata lisaperimeeter $u_{out,ef}$ kus põikarmatuuri enam ei vajata. Vundamentide korral (joonis 10.77) või kui oluline koormus mõjub kauguse $2d$ ulatuses koormatud ala piirist, tuleks vaadelda koormatud alale lähemal kui $2d$ paiknevat kontrollperimeetrit. Sees- või väljaspool baaskontrollala paiknevad lisaperimeetrid u_i peaksid olema samakujulised baaskontrollperimeetriga.

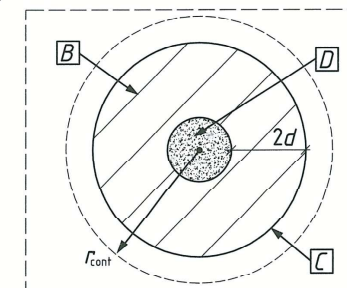
Kontrollperimeetri (kontroll-lõike) määramise kohta kapiteeliga ringsilindrilise või ristkülikulise ristlõikega posti korral vt /2/ p 6.4.

Ava või plaadi vaba serva lähedal määratakse baaskontrollperimeeter jooniste 10.75 ja 10.76 järgi.

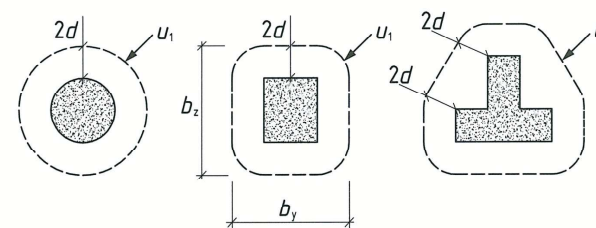
a) Lõige

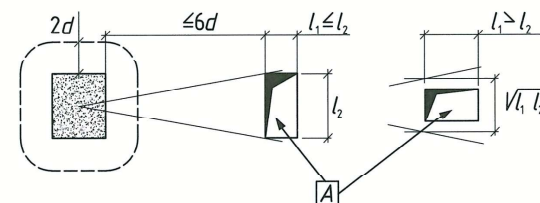
b) Plaan

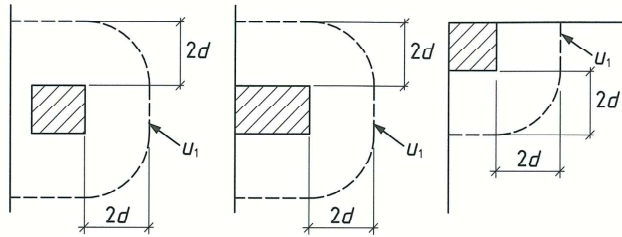
Joonis 10.73. Läbisurumiskontrolli skeem kandepiiriseisundis. A – baaskontrolllõige, B – baaskontrollala A_{cont} , C – baaskontrollperimeeter u_1 , D – koormatud ala A_{load} , r_{cont} – lisakontrollperimeeter

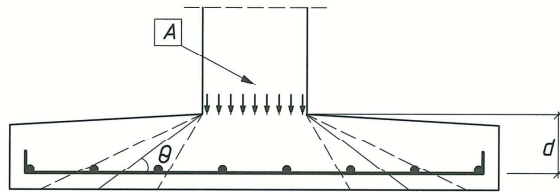
Joonis 10.74. Koormatud ala ümbritsevad tüüpilised baaskontrollperimeetrid

Joonis 10.75. Baaskontrollperimeeter ava lähedal. A on ava

Joonis 10.76. Koormatud ala baaskontrollperimeeter serva või nurga lähedal

Joonis 10.77. Muutuva paksusega vundamendi kontroll-lõike kõrgus. A on koormatud ala; $\theta \geq \arctan(1/2)$

10.15.2. Läbisurumise arvutus

Arvutusega kontrollitakse maksimaalset läbisurumispinget v_{Ed} posti servas ja baaskontrollperimeetril u_1 olevas lõikes. Põikarmatuuri vajaduse korral tuleks leida lisaperimeeter $u_{out,ef}$ kus põikarmatuur ei ole enam vajalik. Vaadeldava kontroll-lõike läbisurumiskandevõime väljendatakse järgmiste arvutuslike piirnihkepingetena (MPa):

- $v_{Rd,c}$ põikarmatuurita plaadi arvutuslik läbisurumiskandevõime
- $v_{Rd,cs}$ põikarmatuuriga plaadi arvutuslik läbisurumiskandevõime
- $v_{Rd,max}$ plaadi maksimaalne arvutuslik läbisurumiskandevõime

Posti või koormatud ala perimeetril peaks olema rahuldatud tingimus

$$v_{Ed} \leq v_{Rd,max} \quad (10.250)$$

Läbisurumisarmatuur ei ole vajalik, kui kontrollperimeetril on rahuldatud tingimus

$$v_{Ed} \leq v_{Rd,c} \quad (10.251)$$

Kui vaadeldavas kontroll-lõikes $v_{Ed} > v_{Rd,c}$ tuleks ette näha läbisurumisarmatuur.

Suurim nihkepinge kontroll-lõikes

$$v_{Ed} = \beta \frac{V_{Ed}}{u_1 d} \quad (10.252)$$

kus u_1 vaadeldava kontrollperimeetri pikkus

V_{Ed} üldine arvutuslik põikjõud kontrollperimeetril. Vahelaeplaadil võetakse tavaliselt varu kasuks V_{Ed} võrdseks posti normaaljõuga. Vundamendiplaadis tuleks V_{Ed} suurust vähendada seespool kontrollperimeetrit mõjuva pinnase surve arvel

β koormuse ekstsentrilisust arvestav tegur. Kui ekstsentrilisuse tekkimine ei ole võimalik, siis $\beta = 1,0$. Konstruktioonide korral, mille põikstabiilsus ei olene plaadi ja postide koostöötamisest raamina ja naabersillete pikkus ei erine

üle 25%, võib kasutada joonisel 10.78 toodud β ligikaudset väärtust. Muude juhtude jaoks on eeskirjad β määramiseks antud standardi /2/ punktis 6.4.3.

Põikarmatuurita plaadi ja postivundamendi läbisurumiskandevõime

Posti perimeetril tuleks kontrollida tingimust (10.250), kus

$$v_{Rd,max} = 0,5 v_{f,cd} \quad (10.253)$$

$$v = 0,6 \left(1 - \frac{f_{ck}}{250} \right) \quad (10.217)$$

(f_{ck} MPa, v väärtused vt tabel 10.26)

Plaadi baaskontroll-lõikes perimeetril u_1 tuleks kontrollida tingimuse (10.251) täitmist. Arvutuslik läbisurumiskandevõime MPa

$$v_{Rd,c} = C_{Rd,c} k (100 \rho_v f_{ck})^{1/3} + 0,1 \sigma_{cp} \geq v_{min} + 0,1 \sigma_{cp} \quad (10.254)$$

kus f_{ck} ühikkuks on MPa

$$C_{Rd,c} = 0,18 / \gamma_c$$

$$v_{min} = 0,035 k^{3/2} f_{ck}^{1/2} \text{ (vt tabel 10.26) } \quad (10.215)$$

$$k = 1 + \sqrt{\frac{200}{d}} \leq 2,0$$

(d on millimeetrites, vt tabel 10.26)

$$\rho_1 = \sqrt{\rho_y \rho_z} \leq 0,02$$

ρ_y, ρ_z on armeerimistegurid suundades y ja z . ρ_y ja ρ_z tuleks arvutada keskmiste väärtustena, võttes plaadi laiuks posti laiuks plus $3d$ mõlemale poole:

$$\sigma_{cp} = (\sigma_{cy} + \sigma_{cz}) / 2$$

kus σ_{cy}, σ_{cz} on betooni normaalpinged kriitilises lõikes suundades y ja z (MPa, positiivsed survel):

$$\sigma_{cy} = \frac{N_{Ed,y}}{A_{cy}} \quad \sigma_{cz} = \frac{N_{Ed,z}}{A_{cz}}$$

$N_{Ed,y}, N_{Ed,z}$ on sisemise posti korral normaaljõud kogu silde ulatuses ja ääreposti korral normaaljõud kontroll-lõike ulatuses

A_{cy}, A_{cz} on $N_{Ed,y}$ ja $N_{Ed,z}$ määratlusele vastav betooni pindala

Postivundament

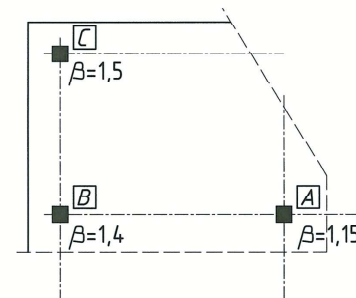
Postivundamendil tuleks tingimuse $v_{Ed} \leq v_{Rd,c}$ täitmist kontrollida erinevatel kontrollperimeetritel, mis jäävad posti servast kaugusele kuni $2d$.

$$v_{Ed} = V_{Ed,red} / u_d \quad (10.255)$$

Läbisurumisjõud tsentriliselt koormatud vundamendi korral

$$V_{Ed,red} = V_{Ed} - \Delta V_{Ed} \quad (10.256)$$

kus V_{Ed} on üldine põikjõud, võrdne posti vundamendipealse lõike normaaljõuga

Joonis 10.78. Teguri β ligikaudsed väärtused. A – sisemine post, B – äärepõst, C – nurgapost

ΔV_{Ed} seespool vaadeldavat kontrollperimeetrit mõjuv pinnase rõhk koormusest V_{Ed}

Ekstsentriliselt koormatud vundamendil tuleks v_{Ed} määrata /2/ punkti 6.4.4 järgi.

$$v_{Rd,c} = C_{Rd,c} k (100 \rho_l f_{ck})^{1/3} \frac{2d}{a} \geq v_{min} \frac{2d}{a} \quad (10.257)$$

kus a on vaadeldava kontrollperimeetri kaugus posti servast

Põikarmatuuriplaadi ja postivundamendi läbisurumiskandevõime

Kui baaskontrollõikes $v_{Ed} > v_{Rd,c}$, siis tuleks ette näha läbisurumisarmatuur, mille puhul oleks täidetud tingimus

$$v_{Ed} \leq v_{Rd,cs} \quad (10.258)$$

Lõike läbisurumiskandevõime

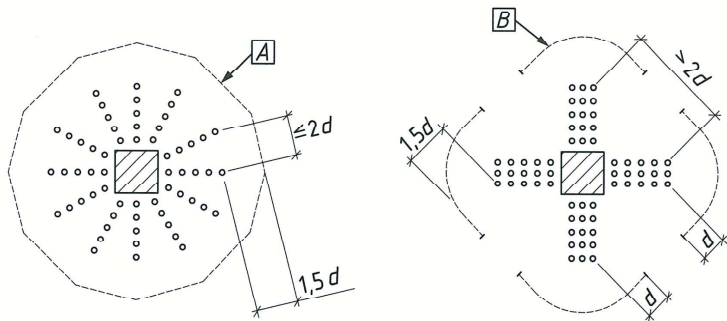
$$v_{Rd,cs} = 0,75 v_{Rd,c} + 1,5 \frac{d}{s_r} A_{sw} f_{ywd,ef} \frac{1}{u_1 d} \sin \alpha \quad (10.259)$$

kus A_{sw} on põikarmatuuri ristlõikepindala ühel posti ümbriseval perimeetril mm^2

s_r põikarmatuuri paiknemise perimeetri te radiaalsamm mm

$f_{ywd,ef} = 250 + 0,25d \leq f_{ywd}$ on põikarmatuuri efektiivne arvutustugevus läbisurumisel MPa

d plaadi kahe ristuva suuna keskmine kasuskõrgus mm

Joonis 10.79. Sisemise posti kontrollperimeetrid. A – perimeeter u_{out} , B – perimeeter $u_{out,ef}$

α nurk põikarmatuuri ja plaadi pinna vahel

Kui ette on nähtud üks rida ülespõrdeid, võib valemis (10.259) suhte d/s_r väärtuseks võtta 0,67.

Põikarmatuuri konstrueerimisnõuded läbisurumisel on antud punktis 10.5.3.

Posti perimeetril peab olema rahuldatud tingimus

$$v_{Ed} = \frac{\beta V_{Ed}}{u_0 d} \leq v_{Rd,max} \quad (10.260)$$

kus sisemisel postil $u_0 =$ posti ümbermõõt mm

$$\text{äärepostil} \quad u_0 = c_2 + 3d \leq c_2 + 2c_1$$

$$\text{nurgapostil} \quad u_0 = 3d \leq c_1 + c_2$$

c_1, c_2 on posti ristlõike mõõtmised; äärepostil on c_1 plaadi servaga paralleelne mõõde

$$v_{Rd,max} = 0,5 v_{f_{cd}} \quad (10.253)$$

Kontrollperimeeter u_{out} (või $u_{out,ef}$, vt joonis 10.79), kus põikarmatuur ei ole vajalik, tuleks arvutada valemiga

$$u_{out,ef} = \frac{\beta V_{Ed}}{v_{Rd,c} d} \quad (10.261)$$

Põikarmatuuri kõige äärmine perimeeter peaks paiknema seespool perimeetrit u_{out} (või $u_{out,ef}$) vt joonis 10.79) ja sellest mitte kaugemal kui $1,5d$.

10.16. KASUTUSPIIRSEISUNDID

10.16.1. Painutatud elemendi pinged

Betooni ja armatuuri kasutusseisundi pingete määramisel tuleb arvesse võtta normaalprao olemasolu või puudumine vaadeldavas ristlõikes, samuti roome ja mahukahanemise ning vajadusel ka temperatuuri mõju.

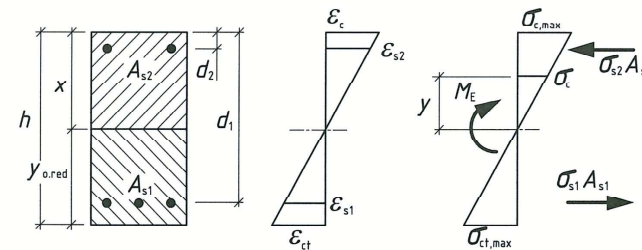
Betooni lõpliku roomedeformatsiooni mõju saab arvesse võtta, asendades arvutuses betooni elastsusmooduli E_{cm} tegeliku elastsusmooduliga

$$E_{c,eff} = \frac{E_{cm}}{1 + \varphi(\infty, t_0)}$$

kus lõplik roometegur $\varphi(\infty, t_0)$ vt joonis 10.5.

Pinge määratakse eeldusel, et ristlõige on kas pragnemata või siis täispragnunenud (täielikult väljaarenenud praoga). Pragnunena käsitatakse ristlõiget siis, kui praota ristlõikes arvutatud suurim betooni tõmbepinge normatiivsest koormuskombinatsioonist ületab suurust f_{ctm} (vt tabel 10.1).

Enne prao tekkimist käsitatakse töötavana kogu betoonristlõiget ja oletatakse, et betoon ja teras töötavad elastsena nii tõmbel kui ka survel. Praoga ristlõike korral oletatakse, et betoon töötab survel elastsena, kuid ei võta vastu tõmmet.

Joonis 10.80. Praota ristlõike deformatsiooni- ja pingeaotus

Betooni ja armatuuri pinge praota ristlõikes

Pingete määramisel lähtutakse redutseeritud ristlõikest, mis koosneb betoonristlõike pindalast ning terase ja betooni elastsusmoodulite suhtega $\alpha_s = E_s / E_{cm}$ korrutatud armatuuri ristlõikepindalast (joonis 10.80). Eeldatakse betooni ja armatuuri elastset töötamist.

Redutseeritud ristlõike peamised karakteristikud on:

- ristlõike pindala $A_{red} = A_c + \alpha_s A_{s1} + \alpha_s A_{s2} \quad (10.262)$
- ristlõike raskuskeskme kaugus ristlõike tõmmatud servast $y_{0,red} = \frac{S_{0,red}}{A_{red}} = \frac{S_{0c} + \alpha_s A_{s1}(h-d_1) + \alpha_s A_{s2}(h-d_2)}{A_{red}} \quad (10.263)$

- survetsooni kõrgus $x = h - y_{0,red}$
- ristlõike inertsimoment $I_{red} = I_c + \alpha_s A_{s1}(d_1 - x)^2 + \alpha_s A_{s2}(x - d_2)^2 \quad (10.264)$

Valemites (10.262) kuni (10.264):

- A_c betoonristlõike pindala
- I_c betoonristlõike pinna inertsimoment redutseeritud ristlõike raskuskeset läbiva telje suhtes
- S_{0c} betoonristlõike pinna staatiline moment ristlõike tõmmatud serva suhtes
- d_1, d_2 armatuuride A_{s1} ja A_{s2} raskuskeskme kaugus ristlõike surutud servast